

Rola ONZ w kryzysie Rohingya. Część 2

Mariana Helysh

29.10.2021

Artykuł w skrócie

- *Joint Response Plan 2021* jest kolejną szansą ONZ na udowodnienie swojej skuteczności i zwiększenie zaangażowania w celu rozwiązania kryzysu uchodźców Rohingya. Najtrudniejszymi w realizacji celami pozostają legalizacja pobytu uchodźców na terenie Bangladeszu oraz zapewnienie chętnym Rohingya bezpiecznego powrotu do Birmy;
- skuteczny pucz wojskowy w Birmie zmusił ONZ do przyznania się, że publikowane raporty, stanowiące o silnym zaniepokojeniu organizacji omawianą sytuacją, nie poprawią sytuacji uchodźców. Oprócz tego wskazał na błędne priorytety ONZ, np. nadzorowanie rządów Suu Kyi i wspieranie procesu demokratyzacji;
- przejście władzy w Birmie przez sceptyczną wobec Rohingya juntę wojskową wzbudziło zaniepokojenie losami uchodźców. Wszystko wskazuje na to, że wojsko będzie kontynuować dyskryminacyjną politykę wobec Rohingya. Jednakże dowódca armii, generał Min Aung Hlaing, zaprzecza możliwości ponownych zbrodni mniejszości.

***Joint Response Plan 2021*– próba ONZ wziąć pod kontrolę losy Rohingya w Bangladeszu**

Pod przewodnictwem rządu Bangladeszu, Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji (IOM) oraz Wysoki Komisarz ONZ ds. Uchodźców (UNHCR) uruchomili w maju 2021 roku, kolejny plan o wartości 943 milionów dolarów, mający na celu „ochronę dobrobytu i godności” uchodźców Rohingya w Bangladeszu¹. Plan, który wcześniej ograniczał się do zapewnienia schronienia w tym państwie, w 2021 roku ma na celu rozszerzenie zakresu pomocy uchodźcom². Poza zapewnieniem bezpieczeństwa, przewidziano także ułatwienie dostępu do

¹ *UN launches response plan to ‘safeguard the well-being and dignity’ of Rohingya in Bangladesh*, UN News, <https://news.un.org/en/story/2021/05/1092162> data dostępu: 17.08.2021

² Pierwszy Joint Response Plan z 2017 roku jest dość szczegółowy w określeniu potrzeb i problemów uchodźców tj. polepszenie warunków sanitarnych, zapewnienie dostępu do edukacji, zwalczanie niedożywienia i td. Zawarta w planie strategia rozwiązania kryzysu i pomocy humanitarnej uchodźcom nie zawiera dokładnej informacji o tym, jak będzie wyglądała implementacja planu. Natomiast skupia się na partnerach, którzy będą współpracować z agencjami ONZ w celu realizacji projektu. Plany z 2018 oraz 2019 roku względem poprzedniego planu zostały poszerzone o sektor dotyczący telekomunikacji oraz komunikacji z społecznościami. Przed rozpoczęciem analizy JRP 2021 należy wspomnieć, że oceniając stopień realizacji planu z 2021 roku, dwóch planów z 2020 roku (powstały dwa JRP w 2020 roku ze względu na wybuch pandemii COVID-19) oraz planów z 2019, 2018 i 2017 roku UNHCR wskazała, że nawet przy hojnych wpłatach od darczyńców (USA, Włochy, Hiszpania ect.) w pierwszej połowie roku, nadal istnieją luki w finansowaniu priorytetowych działań humanitarnych, a sytuacja w obozach uchodźców i społecznościach przyjmujących pozostaje niestabilna. Niektóre cele z planu 2020 roku można uznać tylko za częściowo zrealizowane, ponieważ część celów jest powtórzona i poszerzona o kilka punktów planie z 2021 roku. Przykładem może posłużyć cel eliminacji napięć między uchodźcami a ludnością lokalną, który został określony w obydwu planach.

edukacji, poprawę jakości świadczonych usług pomocy medycznej i humanitarnej. Oprócz aktywnej promocji zniechęcania do niebezpiecznego przemieszczania się drogą morską, ślubów z nieletnimi, przemocy domowej oraz łagodzenia potencjalnych napięć między uchodźcami, a ludnością lokalną. Za jeden z priorytetów uznano także wsparcie dobrobytu społeczności przyjmujących uchodźców w miejscowościach Ukhiya i Teknaf Upazilas³.

Najtrudniejszymi w realizacji celami pozostają legalizacja pobytu uchodźców na terenie Bangladeszu oraz zapewnienie chętnym Rohingya bezpiecznego powrotu do Birmy. Brak jakichkolwiek dokumentów – wynikających z ich utraty w trakcie ucieczki z Birmy lub nigdy niewydanych członkom ludu Rohingya – utrudnia ich identyfikację, ogranicza dostęp do opieki medycznej oraz wydłuża czas rozpatrzenia wniosków o azyl czy repatriację⁴. Stanem na sierpień 2021 roku *Joint Response Plan 2021* na kryzys humanitarny Rohingya w Bangladeszu otrzymał finansowanie w wysokości 274 milionów dolarów, czyli około 30% z zakładanych 943 milionów dolarów⁵. Obecnie rozpoczęto proces wdrożeniowy planu, jednakże wiadomo już, iż niestabilna sytuacja polityczna w Birmie będzie ten proces zakłócać.

Rohingya podczas kryzysu politycznego w Birmie

Nadzieje na repatriację Rohingya do Birmy oraz polepszenia warunków ich życia wzrastały wraz z kolejnym rokiem rządów partii Narodowa Liga na Rzecz Demokracji (NLD) pod przewodnictwem symbolu demokracji w Birmie – Aung San Suu Kyi. Partia ogłosiła zamiar

Porównując wszystkie wydane dotychczas plany, można zaobserwować, że sektor logistyczny jest finansowany lepiej, niż jest to potrzebne, kiedy to najważniejsze sektory planu np. zdrowie, bezpieczeństwo, odżywianie czy edukacja, nie zostało przyznaczonych nawet 50% od wymaganej sumy.

Opracowano na podstawie: *2020 Joint Response Plan: Rohingya Humanitarian Crisis Mid Term Review - January to July 2020 – Bangladesh*, Reliefweb, <https://reliefweb.int/report/bangladesh/2020-joint-response-plan-rohingya-humanitarian-crisis-mid-term-review-january-july> data dostępu: 17.08.2021

2018 Joint Response Plan for Rohingya Humanitarian Crisis, March-December 2018, <https://reporting.unhcr.org/sites/default/files/JRP%20for%20Rohingya%20Humanitarian%20Crisis%20-%20March%202018.PDF> data dostępu: 24.10.2021

2019 Joint Response Plan for Rohingya Humanitarian Crisis, January-December 2019, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2019%20JRP%20for%20Rohingya%20Humanitarian%20Crisis%20-%20February%202019%29.compressed_0.pdf data dostępu: 24.10.2021

2017 Humanitarian Response Plan, September 2017- February 2018, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2017_HRP_Bangladesh_041017_2.pdf data dostępu: 25.10.2021

³ *UN launches response plan to 'safeguard the well-being and dignity' of Rohingya in Bangladesh*, UN News, <https://news.un.org/en/story/2021/05/1092162> data dostępu: 17.08.2021

⁴ *2021 Joint Response Plan Rohingya Humanitarian Crisis*, <https://reporting.unhcr.org/sites/default/files/2021%20JRP.pdf> data dostępu: 17.08.2021

⁵ *Deadly floods and landslides hit Rohingya camps in Bangladesh*, UNHCR, <https://www.unhcr.org/news/press/2021/7/61015b864/deadly-floods-landslides-hit-rohingya-camps-bangladesh.html> data dostępu: 16.08.2021

rezygnacji z ustawy o obywatelstwie z 1982 roku, co było dobrym znakiem dla Rohingya. Ze względu na popularność Suu Kyi na Zachodzie, społeczność międzynarodowa wywierała wpływ na przywódczynię, by ta poczyniła kolejny krok w kierunku powrotu Rohingya do państwa. Z kolei Suu Kyi nie przedstawiała jednoznacznego stanowiska w sprawie mniejszości, a mówiąc dokładniej, w części swoich przemówień usprawiedliwiała ludobójcze działania wojska nazywając przy tym Rohingya migrantami i „Bengalami”⁶. Proces repatriacji i uregulowania statusu prawnego uchodźców były zakłócane przez działalność junty wojskowej. Armia, nazywana w Birmie Tatmadaw, uważana jest za odpowiedzialną zbrodni na grupie etnicznej, ponadto zgodnie ze swoją narracją dokładała wszelkich starań w celu wydalenia Rohingya z państwa. W listopadzie 2020 roku odbyły się wybory parlamentarne, w których wygrała NLD, jednakże owo zwycięstwo nie gwarantowało partii kontynuacji rządzenia. **1 lutego 2020 roku junta wojskowa, przeprowadziła zamach stanu, w wyniku którego prezydent Birmy Win Myint i doradca stanu Aung San Suu Kyi zostali aresztowani**⁷.

Początek kryzysu politycznego w Birmie z jednej strony odwrócił uwagę społeczności międzynarodowej od kwestii repatriacji muzułmańskiej społeczności, a z drugiej wzbudził zaniepokojenie w państwach sąsiadujących, szczególnie w Bangladeszu. Niestabilna sytuacja polityczna w Birmie zmusiła rząd Bangladeszu do zawieszenia procesu repatriacji uchodźców, a przedłużająca się obecność społeczności Rohingya w Bangladeszu pociągała za sobą liczne zamieszki.

Wraz z przejściem władzy w Birmie przez juntę wojskową, również sprawa koordynacji repatriacji uchodźców spoczęła na barkach junty. **Wszystko wskazuje na to, iż Tatmadaw będzie kontynuować politykę, mającą na celu wydalenie Rohingya z państwa, przy czym niewykluczone jest, że może dojść do kolejnych zbrodni skierowanych przeciwko omawianej mniejszości.** Jednakże dowódca armii, generał Min Aung Hlaing, w jednym z wywiadów wspominał, iż wojsko będzie starało się „chronić” Rohingya i nie dokonywać ich repatriacji bez wcześniejszego zapewnienia podstawy prawnej⁸, jednocześnie utrzymując Rohingya w odizolowanych obozach w stanie Rakhine, bez dostępu do mediów

⁶ J. Kirby, *Myanmar's coup is uniting a country riven by ethnic divisions. Will it last?*, VOX, <https://www.vox.com/22412118/myanmar-coup-protesters-rohingya> data dostępu: 18.08.2021

⁷ *Rohingya Refugee Crisis*, Center for Disaster Philanthropy, <https://disasterphilanthropy.org/disaster/rohingya-refugee-crisis/> data dostępu: 18.08.2021

⁸ *What Myanmar's Coup Means For The Rohingya*, NPR, <https://www.npr.org/2021/02/11/966923582/what-myanmars-coup-means-for-the-rohingya?t=1629141343632> data dostępu: 17.08.2021

społecznościowych i z ograniczeniem przemieszczania się⁹. Ponadto generał Hlaing, dążąc do uspokojenia społeczności międzynarodowej i uniknięcia kolejnych sankcji, opłacił izraelskich i kanadyjskich lobbystów w celu negocjacji dla poprawy stosunków Birmy ze Stanami Zjednoczonymi oraz upowszechnienia informacji o birmańskiej gotowości do repatriacji Rohingya¹⁰. Problem jednak nie tkwi w gotowości armii do zmiany swojej narracji i realizowania złożonych obietnic. Największym wyzwaniem dla nowego rządu będzie przekonanie Rohingya, iż mogą się czuć bezpiecznie we własnym kraju. Taki scenariusz jest niemalże niemożliwy ze względu na niski społeczny poziom zaufania do armii nie tylko ze strony Rohingya, którzy są przekonani, iż junta z biegiem czasu powtórnie wróci do akcji wypędzania Rohingya z zamieszkałych przez nich terenów, ale też samych mieszkańców Birmy. Zaobserwowano natomiast pozytywne zmiany w nastawieniu Birmańczyków do Rohingya, którzy w wyniku zamachu stanu zaczęli jednoczyć się przeciwko wspólnemu wrogowi¹¹.

Według Australian Institute of International Relations, ONZ i UE mogą uznać, iż zamach stanu przeprowadzony w Birmie nie jest wyłącznie błędem wewnętrznej polityki birmańskiej. Odpowiedzialność za niego w pewnym stopniu ponosi także Zachód. Organizacje te zwracały większą uwagę na postępy w demokratyzacji Birmy oraz nadzorowały sytuację w państwie, by Aung San Suu Kyi nie straciła dominacji w hybrydowym pseudodemokratycznym rządzie cywilnym, zamiast zapobiegać okrucieństwom przeciw Rohingya¹². Na zbrodnie przeciw mniejszości społeczność międzynarodowa odpowiadała publikacją kolejnych raportów czy organizując konferencje, podczas których wyrażano głębokie zaniepokojenie zaistniałymi okolicznościami. Przykładem jest publiczne przeproszenie Rohingya za ignorowanie prześladowań mniejszości przez ostatnie pięć lat rządów partii Aung San Suu Kyi¹³ przez

⁹ *Myanmar: Mass Detention of Rohingya in Squalid Camps*, Human Rights Watch, <https://www.hrw.org/news/2020/10/08/myanmar-mass-detention-rohingya-squalid-camps> data dostępu: 18.08.2021

¹⁰ I. Zahed, *The Myanmar Coup and the Rohingya's Future*, Australian Institute of International Relations, <https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/the-myanmar-coup-and-the-rohingyas-future/> data dostępu: 18.08.2021

¹¹ J. Kirby, *Myanmar's coup is uniting a country riven by ethnic divisions. Will it last?*, VOX, <https://www.vox.com/22412118/myanmar-coup-protesters-rohingya> data dostępu: 18.08.2021

¹² I. Zahed, *The Myanmar Coup and the Rohingya's Future*, Australian Institute of International Relations, <https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/the-myanmar-coup-and-the-rohingyas-future/> data dostępu: 18.08.2021

¹³ *Junta Brutality Gives Myanmar's Majority a Taste of Ethnic Minorities' Plight*, <https://www.rfa.org/english/news/myanmar/ethnic-minorities-plaint-04232021173252.html> data dostępu: 18.08.2021

jednego z współpracujących z ONZ ministrów – Salai Maung Taing San¹⁴. Raport Rady Bezpieczeństwa ONZ z 2 lutego 2021 roku w sprawie sytuacji politycznej w Birmy, również akcentował konieczność powrotu Birmy na ścieżkę demokracji, a Zastępca Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka, Nada al-Nashif, w komentarzu do raportu wyraziła jedynie zaniepokojenie losem Rohingya i przypomniała, iż Birma wciąż musi przestrzegać postanowień MTS¹⁵.

Wnioski/Rekomendacje

Przejęcie władzy przez juntę wojskową w każdym wypadku niesie za sobą szereg zmian w państwie. Podczas przeciągającego się procesu demokratyzacji pod przewodnictwem Aung San Suu Kyi za pomocą jej strategii *non-violence*, kryzys humanitarny nie został rozwiązany, a na niektórych płaszczyznach wręcz został pogłębiony. Mimo wszystko Aung San Suu Kyi była uważana za jedyną osobę, która ma możliwość powstrzymania Tatmadaw. Obecnie, po przejęciu władzy przez juntę wojskową w lutym, można spodziewać się dwóch scenariuszy. Pierwszy przewiduje odstąpienie wojska od swojej antymuzułmańskiej narracji i podjęcie współpracy ze społecznością międzynarodową, w szczególności z ONZ. Drugi natomiast zakłada ostateczne wypędzenie Rohingya z państwa przez wojsko, stale ignorujące apele o przestrzeganiu prawa międzynarodowego.

ONZ, ustanawiając niejasne granice odpowiedzialności za los Rohingya i powiadamiając o braku zasobów na rozwiązanie kryzysu, przyjmuje bardziej rolę arbitra w zaistniałym kryzysie humanitarnym niżli ratownika, jak tego oczekiwano. Słusznym będzie zmiana celu ONZ z polepszenia warunków życia Rohingya w Bangladeszu na sprzyjanie procesowi repatriacji uchodźców do ich domów w Birmy. Oprócz negocjacji w sprawie technicznych aspektów repatriacji, ONZ musi zainwestować w projekty pomocy psychologicznej dla ludności lokalnej w Birmy, celem przygotowania ich do powrotu Rohingya na wcześniej zamieszkiwane wsie. Niezmiennym priorytetem dla ONZ pozostaje zapewnienie bezpieczeństwa uchodźcom, zarówno w Birmy, jak i w Bangladeszu, ze szczególnym uwzględnieniem bezpieczeństwa kobiet i dzieci. Szansą na poprawę sytuacji uchodźców jest kolejna edycja *Joint Response Plan 2021*. Od stopnia jego realizacji będzie zależał poziom zaufania Rohingya do ONZ i jej agencji,

¹⁴ Jest on również specjalnym wysłannikiem Komitetu Reprezentującego Pyidaungsu Hluttaw (CRPH), grupy prawników odsuniętych od władzy w zamachu stanu, przy ONZ

¹⁵ Myanmar crisis: 'All options should be on the table', UN Human Rights Council hears, UN News, <https://news.un.org/en/story/2021/02/1084512> data dostępu: 18.08.2021

ostatnimi czasy malejący. **Co więcej, ONZ winien przyrzeć się nowym rządowi Birmy i dokładnie sprawdzić deklaracje junty wojskowej o „akceptacji Rohingya w społeczeństwie Birmy”.**

Podsumowując, brak dokumentów potwierdzających tożsamość Rohingya, niewydolność państwa Bangladeszu, pogarszające się stosunki bilateralne oraz kryzys polityczny w Birmy składają się na czynniki stale pogłębiające problem Rohingya. Po zamachu stanu w Birmy, ONZ i podległe mu agencje, będą miały szansę poczynić kolejne kroki w celu zażegnania lub zmniejszenia wymiaru kryzysu humanitarnego, lub chociażby przedsięwziąć kolejny etap procesu repatriacji.

O AUTORZE

Mariana Helysh. Absolwentka stosunków międzynarodowych na Uniwersytecie Jagiellońskim. Obecnie kontynuuje ten kierunek na studiach II stopnia na Uniwersytecie Warszawskim. Zainteresowania badawcze obejmują politykę państw Europy Wschodniej oraz Azji Południowo-Wschodniej ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji społeczno-politycznej w Birnie. Swoje badania prowadzi pod kątem ochrony praw człowieka, dezinformacji i konfliktów etnicznych.

Sfinansowano przez Narodowy
Instytut Wolności - Centrum Rozwoju
Społeczeństwa Obywatelskiego ze
środków Programu Rozwoju
Organizacji Obywatelskich na lata
2018 – 2030

JEŻELI DOCENIASZ NASZĄ PRACĘ, DOŁĄCZ DO GRONA NASZYCH DARCZYŃCÓW!

Z otrzymanych funduszy sfinansujemy powstanie kolejnych publikacji.

Możliwość wsparcia to bezpośrednia wpłata na konto Instytutu Nowej Europy: 95 2530 0008
2090 1053 7214 0001 tytułem: „darowizna na cele statutowe”.